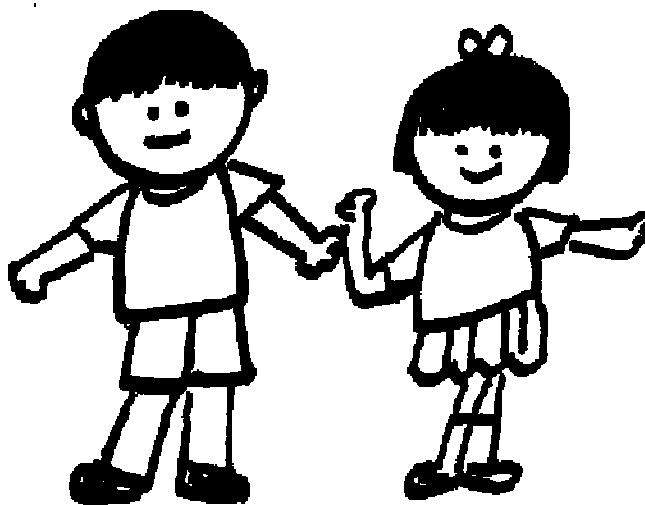

Jeugd doet mee

CONCEPT Kadernotitie Integraal Jeugdbeleid
2010-2014

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Ontwikkelingen en stand van zaken	5
3 Pijlers per deelgebied	8
3.1 Onderwijs en ontwikkeling	8
3.2 Gezond opgroeien	11
3.3 Vrije tijd en sport	14
3.4 Jeugd en veiligheid	17
3.5 Startkwalificatie, arbeid en inkomen	19
3.6 Jeugdparticipatie	22
4 Financiën	24
5 Monitoring en evaluatie	24
6 Organisatiestructuur en communicatie	24
7 Tijdspad	24
Bijlage 1: Afkortingenlijst	25
Bijlage 2: Bronnenlijst	26
Bijlage 3: Schema organisatiestructuur en communicatie	27

1. Inleiding

De raad heeft in juni 2009 de uitgangspunten en randvoorwaarden vastgesteld in een Startnotitie Integraal Jeugdbeleid. Deze startnotitie vormt de bestuurlijke opdracht en het kader voor het opstellen van een Kadernotitie Integraal Jeugdbeleid, welke nu voor u ligt. Op 17 februari 2010 is er een bijeenkomst georganiseerd waarbij de gemeente in gesprek ging met een aantal instellingen die met jeugdigen te maken hebben. Aan de hand van vragen en stellingen heeft deze ochtend input opgeleverd voor deze kadernotitie. De notitie zet thema's uit voor de uitvoeringsprogramma's 2010-2011 en 2011-2012 en geeft de koers weer die de gemeente op het gebied van de jeugd in Delfzijl wil gaan varen. De nota wordt in september ter besluitvorming aangeboden aan de raad. De in deze notitie opgestelde ambities, doelen en prestatie-indicatoren worden op deze manier vastgesteld en verankerd in het Jeugdbeleid van de gemeente Delfzijl.

Er zijn in de provincie Groningen 82.000 kinderen die primair, voortgezet of speciaal (voortgezet) onderwijs volgen. Met 85% van de kinderen gaat het goed, zij hebben geen echte problemen. 15% van de kinderen heeft extra zorg nodig. 5% hiervan redt het op eigen kracht (familie, buurt etc.) en 10%, ruim 8000 kinderen heeft professionele zorg nodig.¹ Deze kadernotitie gaat over alle jeugdigen in Delfzijl tot 23 jaar. Op 1 januari 2010 zijn dat er 6812. De leeftijdsopbouw ziet er als volgt uit:

Overzicht per leeftijdscategorie	Aantal
0-4-jarigen	1223
5-12-jarigen	2358
13-18-jarigen	1863
19-23-jarigen	1368
Totaal	6812

Op dit moment maken ongeveer 550 jeugdigen gebruik van hulpverlening van de organisaties Bureau Jeugdzorg, Accare, Lentis Jonx en Elker. Ruim 200 jeugdigen maken in Delfzijl gebruik van de voorliggende voorzieningen als (school)maatschappelijk werk, randgroepjongerenwerk en de Jeugdgezondheidszorg.

In deze notitie besteden we aandacht aan alle bijna 7000 jeugdigen die de gemeente Delfzijl telt. We vinden het niet alleen belangrijk dat we die kinderen kunnen ondersteunen die het moeilijk hebben, maar ook dat alle jeugd zich prettig voelt in de gemeente Delfzijl. Onderwerpen als onderwijs en ontwikkeling, sport, vrije tijd, participatie en veiligheid zullen dan ook aan bod komen. Het uitgangspunt van deze notitie is dat ouders in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor het proces van opgroeien en opvoeden. De gemeente en andere organisaties bieden hierbij ondersteuning waar zij kunnen of waartoe zij wettelijk verplicht zijn.

Het streven van de gemeente Delfzijl is een integraal jeugdbeleid voor alle 0 – 23 jarigen vormgeven dat tot doel heeft het de jeugd adequaat te begeleiden tot gezonde, maatschappelijk participerende, zelfstandige, economisch onafhankelijke en volwassen mensen. Dit ligt in het verlengde van een aantal doelstellingen waaraan het college zich heeft verbonden in het coalitieakkoord. Het college wil extra aandacht voor kinderen die in

armoede opgroeien, uitbreiding van preventieve jeugdzorg voor aandachtsgesinnen, geclusterde kindvoorzieningen en maatwerk van voorzieningenaanbod per dorp naar bevolkingssamenstelling. Daarnaast wil zij een Centrum voor Jeugd en Gezin realiseren die dicht bij de burgers staat. De ontwikkelingskansen van jeugdigen moeten vergroot worden en achterstand en uitval moeten voorkomen worden.

¹ Presentatie Passend Onderwijs op werkconferentie Jeugd en Onderwijs, door: Paul Lowik en Jan Houwing, mei 2010

De krimp speelt ook een belangrijke rol in deze notitie. De verwachting is dat het bevolkingsaantal van de gemeente Delfzijl flink zal dalen. Dit geldt dus ook voor de jeugdigen. Bij de te maken beleidskeuzes zal dan ook continu gekeken moeten worden of de krimp van invloed is op de uitwerking van deze keuzes en hoe deze vervolgens opgevangen kunnen worden. Dit kan ook betekenen dat bepaalde voorzieningen op termijn niet langer levensvatbaar of exploitabel zijn waardoor de gemeente ook hierin wederom keuzes moet maken.

Wij wensen u veel inspiratie door het lezen van deze kadernotitie Integraal Jeugdbeleid. De jeugd doet mee in Delfzijl...U ook?

2. Ontwikkelingen en stand van zaken

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste landelijke ontwikkelingen genoemd in relatie tot de gemeentelijke stand van zaken. Ook worden er regionale ontwikkelingen toegelicht die de komende jaren veel invloed zullen hebben op de jeugdigen in de gemeente.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

In alle gemeenten in Nederland moet in 2011 een Centrum voor Jeugd en Gezin staan. Dit centrum is een laagdrempelig inlooppunt waar ouders en jongeren terecht kunnen met al hun vragen over opgroeien en opvoeden. De centra zijn bedoeld voor kinderen, jongeren en ouders van min 9 maanden tot 23 jaar. In Noord Groningen werken de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum – de DAL gemeenten – samen om verschillende lokale CJG's (de Front Offices) te openen. De Back Office van het CJG in de DAL gemeenten is eerst en vooral een netwerkorganisatie met – op lokaal niveau – één of meerdere herkenbare loketten.

De DAL gemeenten hebben de handen ineen geslagen en hebben besloten daar waar mogelijk samen op te trekken voor wat betreft de realisatie van het CJG. Deze samenwerking heeft ondertussen geresulteerd in een visiedocument voor de DAL gemeenten, dat door de drie gemeenteraden is vastgesteld en een plan van aanpak dat in februari 2010 door de DAL colleges is vastgesteld. Onderdeel van het plan is het aantrekken van een kwartiermaker die als taak heeft de invoering van het CJG in de drie gemeenten daadwerkelijk te realiseren en te komen tot een implementatieplan voor de Front Offices en Back Office. De uitgewerkte onderdelen van het plan van aanpak zijn daarbij leidend.

Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (Wet OKE)

Het doel van deze wet is om voor alle jonge kinderen kwalitatief goede opvang in peuterspeelzalen en kinderopvang te realiseren en hiermee de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten. Alle kinderen die een achterstand in hun (taal)ontwikkeling hebben, zal voorschoolse educatie worden aangeboden die van goede kwaliteit en financieel toegankelijk is. De gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum hebben gezamenlijk de implementatie van de wet op zich genomen. Onder begeleiding van het CMO ligt er een inventarisatie van de huidige situatie op de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en zijn er aanbevelingen gegeven die het komende jaar opgepakt zullen worden.

Brede School

De Brede School kan worden beschouwd als een nieuwe pedagogische infrastructuur voor kinderen van 0-12 jaar en jongeren van 12-18 jaar. De Brede School ontwikkeling zet zich ook in de gemeente Delfzijl voort. Inmiddels wordt er hard gewerkt aan de Brede School Noord. In het coalitieakkoord staat ook aangegeven dat onderzocht moet worden waar kindvoorzieningen kunnen samenwerken of waar er op één locatie voor meer dorpen nieuwbouw moet verrijzen. Voorop staat dat de kwaliteit van het onderwijs belangrijker is dan de school dichtbij. Samenwerking van de instellingen is een belangrijke voorwaarde voor Brede School ontwikkelingen. De gemeentelijke visie op de Brede School zal het komende jaar geactualiseerd moeten worden in een notitie. en uitvoeringsprogramma's.

Passend Onderwijs

In 2012 wordt naar alle waarschijnlijkheid het Passend Onderwijs ingevoerd. Het doel hiervan is beter onderwijs voor alle kinderen, maar vooral voor kinderen met een handicap, stoornis of andere beperkingen. Aanleiding voor dit proces is de constatering dat de organisatie van de verschillende zorgstructuren binnen het onderwijs heel complex is en ook een aantal knelpunten kent, zoals kinderen die thuis zitten of op wachtlijsten staan en onvoldoende afstemming en samenwerking met (jeugd)zorg. De inzet van Passend onderwijs is om Regionale Netwerken te vormen, waarin scholen samenwerken om alle leerlingen een passend onderwijs(zorg)aanbod te bieden. Deze Regionale Netwerken zijn inmiddels nagenoeg gerealiseerd. De ontwikkeling van de CJG's raakt deze ontwikkeling op een aantal thema's, zoals:

- indicatiestelling via één loket;
- één kind / één gezin – één plan;
- registratie en monitoring;

Om tot afstemming te komen moeten deze thema's worden uitgewerkt en vastgelegd in eenduidige en op elkaar aansluitende afspraken op lokaal en bovenlokaal niveau. De lokale en Regionale Educatieve agenda bieden hiertoe mogelijkheden. De gemeente heeft hierin de regierol.

Jeugdzorg

Gemeenten zijn op dit moment verantwoordelijk voor een slagvaardig preventief jeugd beleid gekoppeld aan de jeugdzorg. Provincies zijn verantwoordelijk voor het bieden van jeugdzorg en hulpverlening aan jeugd met een ernstige problematiek. Afhankelijk van het nieuwe kabinet wordt er eventueel gekozen voor een stelselwijziging². Indien men hiervoor kiest, heeft dit grote gevolgen voor de gemeenten.

Voortijdig Schoolverlaten (VSV)

Het huidige beleid ten aanzien van VSV wordt gevoerd onder de noemer 'Aanval op de uitval' en startte in 2006. In dat kader werd de kwalificatieplicht ingevoerd en de registratie van schooluitval aangepakt. De hoofdpunten van de huidige aanpak zijn: extra aandacht voor een soepele overgang van het VMBO naar het MBO, betere loopbaanoriëntatie, studiekeuze en begeleiding, meer en betere zorg op school, aantrekkelijker onderwijs, met sport en cultuur om jongeren op school te houden, meer ruimte voor VMBO scholieren die het best leren met hun handen, meer maatwerktrajecten om uitval te voorkomen en de inzet van 20.000 Ervaringscertificaat (EVC) trajecten voor schooluitvallers van 18 tot 23 jaar. Ook zijn er tussen het Rijk en gemeenten inmiddels afspraken gemaakt om 5500 overbelaste jongeren op school te houden en ze een startkwalificatie te laten halen. Overbelaste jongeren zijn jongeren tussen de 12 en 23 jaar die ernstige problemen hebben op het gebied van financiën, gezondheid, huisvesting, sociale omgeving of maatschappelijk functioneren. In Delfzijl wordt ook op deze jongeren ingezet middels de ontwikkelingen van en uitbreiding van bestaande voorzieningen. Dit zijn vaak gecombineerde programma's van onderwijs, zorg en eventueel arbeidstoeleiding.

Wet Investeren in Jongeren (WIJ)

Deze wet is sinds 1 oktober 2009 van kracht voor nieuwe aanvragen. De wet houdt in dat elke jongere van 18 tot 27 jaar recht heeft op een leerwerkeraanbod van de gemeente/Sociale Dienst. Dit kan een baan zijn, een vorm van scholing of een combinatie van beide, afgestemd op de situatie van de jongeren. Als zij werk accepteren krijgen ze salaris van de werkgever. Jongeren die gebruik maken van het leerwerkeraanbod hebben recht op inkomensondersteuning even hoog als de bijstandsuitkering. Als jongeren geen gebruik maken van de aangeboden mogelijkheden en dus niet werken of leren hebben geen recht meer op een uitkering. Het leerwerkrecht gaat ook gelden voor het zittend bestand jongeren maar met

ingangsdatum oktober 2010. Deze groep jongeren is twee jaar geleden geïnformeerd over deze ontwikkelingen. Om op 1 oktober 2009 de Wet Investeren Jongeren uit te kunnen voeren zijn verordeningen gemaakt en aangepast.

Bezuinigingen

Gemeenten moeten als gevolg van de kredietcrisis rekening houden met ongeveer 20 procent minder inkomsten uit het gemeentefonds. De omvang van de bezuinigingstaakstelling vraagt om een ander perspectief op rol en positie van de gemeente in de lokale samenleving. Niet de focus op het korten van subsidies of het uitstellen van projecten, maar op het oplossen van de maatschappelijke opgaven waarvoor de lokale samenleving staat. Deze laatste taak zal de gemeente oppakken met de lokale partners. Te realiseren bezuinigingen voor de gemeente Delfzijl zijn onder andere het clusteren van sportvoorzieningen, het inrichten van geclusterde (maatschappelijke) voorzieningen, minder aanbesteden in de zorg, het ontwikkelen van strategische allianties en een kosten/batenanalyse voor voorzieningen. Hierbij is het uitgangspunt dat de voorzieningen gevarieerd blijven en bereikbaar zijn voor inwoners van de dorpen.³ Door gebruik te maken van een projectenboek is het mogelijk om bepaalde projecten naar voren te halen.

² Stelselwijziging: De gehele Jeugdzorg moet naar (samenwerkende) gemeenten, dus de preventieve/lichte vormen van hulp (zit al in de WMO), de 'vrijwillige provinciale jeugdzorg', de jeugd-LVG en de Jeugd-GGZ.

³ Uit: *Coalitieakkoord 2010-2014*, Gemeente Delfzijl

Bevolkingsdaling

Het aantal inwoners van Delfzijl neemt af. Vanaf 1990 is het inwonersaantal met meer dan 7000 gedaald. De voorspellingen zijn dat het inwoneraantal van Delfzijl de komende 15 jaar met nog eens 6000 zal afnemen.⁴

Voor de jeugd tot 25 jaar geldt het volgende scenario:

Leeftijd	0 tot 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar
Perioden	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal
2010	1255	1379	1592	1607	1345
2015	1253	1239	1337	1469	1289
2020	1141	1240	1184	1278	1187
2025	1130	1110	1232	1124	1094
2030	1093	1125	1087	1168	979
2035	1035	1089	1099	1051	979
2040	957	1040	1087	1052	950

De bevolkingsdaling heeft gevolgen voor de woningmarkt, het onderwijs, de leefomgeving, welzijn, cultuur, economie en de zorg. Kortom, alles waar de burger mee te maken heeft. Ook het aantal jeugdigen zal afnemen met alle gevolgen die dat met zich meebrengt. De gemeente Delfzijl heeft samen met de gemeenten Appingedam, Loppersum en Eemsum en de provincie Groningen besloten gezamenlijk de krimp aan te gaan pakken en hebben het Eemsdelta Pact gesloten. De doelstelling van dit Pact is om de leefkwaliteit van de regio op een goed niveau te houden. De gemeenten, de provincie, woningbouwcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen en onderwijsinstellingen gaan op basis van het Pact samen aan de slag met een woon- en leefbaarheidplan. Deze plannen zijn na de zomer van 2010 klaar. Kernopgave is om te zorgen voor aanwezigheid van adequate welzijn- en zorgdiensten in alle gebieden. Ook werkt de gemeente op dit moment aan een lokaal accommodatiebeleid waarin de krimp een grote rol speelt. Daarnaast is er vanuit de provincie een project geïntegreerde kindvoorzieningen en loopt er een samenwerkingsproject tussen een grote kinderopvanginstelling in de regio in samenwerking met de schoolbesturen.

Samenwerking met andere gemeenten

Ook op veel gebieden rondom jeugd werken een aantal gemeenten al samen. Zo wordt de aanpak van jongeren en veiligheid (en alcohol) samen opgepakt door de gemeenten Delfzijl en Appingedam, vormen de gemeenten Delfzijl, Bedum, De Marne, Appingedam, Eemsum, Loppersum en Winsum samen het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) Regio Noord en werken de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum (DAL) samen op het gebied van kinderopvang en het Centrum voor Jeugd en Gezin. Vanaf 1 augustus 2010 zijn de afdelingen Vergunningverlening en Handhaving van de DAL gemeenten gefuseerd tot één gezamenlijke afdeling. In de toekomst zullen deze gemeenten steeds meer gaan samenwerken wat uiteindelijk moet leiden tot een Shared Service Centrum voor de vier gemeenten waarin de uitvoering en (onderdelen van het beleid) gezamenlijk worden uitgevoerd.

⁴ Uit: Krimpen en Groeien in Delfzijl, Gemeente Delfzijl, 2009.

3. Pijlers per deelgebied

De algemene ambitie van het jeugdbeleid is dat jeugdigen zich kunnen redden in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Deze ambitie wordt in deze nota vertaald naar 6 pijlers. De pijlers zijn:

1. onderwijs en ontwikkeling
2. gezond opgroeien
3. vrije tijd en sport
4. jeugd en veiligheid
5. startkwalificatie, werk en inkomen
6. jeugdparticipatie

Deze pijlers zijn al eerder benoemd in de startnotitie jeugdbeleid, met een uitbreiding in deze kadernotitie van jeugdparticipatie. In de inleiding van hoofdstuk 3.6 wordt het belang van jeugdparticipatie uitgelegd. Deze pijlers vormen de dragers van het jeugdbeleid en hebben elk hun eigen, specifieke ambities en doelen.

De genoemde ambities reiken verder dan deze kadernota en zijn over vijf jaar ook nog geldend. Het zijn wensen waarvan de realisatie aan vele factoren onderhevig is en waar de gemeente niet altijd evenveel invloed op uit kan oefenen.

De doelen geven richting aan de uitvoering. De doelen zijn gekoppeld aan prestatie-indicatoren zodat de resultaten daadwerkelijk gemeten en gemonitord kunnen worden. Dit maakt het mogelijk inzage te krijgen in de effecten van het beleid, zodat er (mede in het licht) van bezuinigingen keuzen gemaakt kunnen worden. De prestatie-indicatoren maken het tevens mogelijk maatregelen en projecten vorm te geven die bijdragen aan de doelstellingen en uiteindelijk aan het verwezenlijken van onze ambities. Ook wordt er voor elke pijler aangegeven welke thema's er voor het uitvoeringsprogramma liggen. Deze thema's voor het uitvoeringsprogramma gaan over de grotere projecten van de gemeenten en geven niet alle uitvoeringszaken weer.

Leeswijzer

Bij doel 1, horen de prestatie-indicatoren die met 1. beginnen, bij doel 2 de prestatie-indicatoren die met 2. beginnen, etc.

3.1 Onderwijs en ontwikkeling

Ambitie

Alle kinderen en jongeren in de gemeente Delfzijl kunnen een optimale en passende ontwikkeling doormaken, waarbij alle aanwezige talenten worden benut en ontplooid.

Doelen

1. Kinderen volgen onderwijs op scholen met kwalitatief goed onderwijs en hebben toegang tot kwalitatief goede voorschoolse voorzieningen.
2. De kinderen maken een vloeiende overstap van de voorschoolse voorziening naar de basisschool en van de basisschool naar het voortgezet onderwijs middels warme overdracht.
3. Instellingen rondom de jeugd werken optimaal samen om een doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen te bevorderen.
4. Elk kind die het nodig heeft krijgt de mogelijkheid tot het volgen van een voorschools educatief programma.
5. Nieuwe visievormingen van de gemeente op het gebied van onderwijs en ontwikkeling zijn mede tot stand gekomen door resultaten die behaald zijn bij experimenten in de regio en sluiten zoveel mogelijk aan bij regionale plannen en ontwikkelingen.

Prestatie-indicatoren

- 1.1 In 2012 heeft de gemeente een visie geformuleerd op de harmonisatie van de peuterspeelzalen en kinderopvang en zal zij hier verdere uitvoering aan gaan geven.
- 1.2 In 2011 is er een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2010-2015 dat aangeeft welke onderwijshuisvestingszaken er moeten worden geregeld en welke financiële middelen daarvoor nodig en aanwezig zijn.
- 2.1 Vanaf schooljaar 2011-2012 wordt gewerkt met een eenduidig overgangsprotocol van de voorschoolse voorziening naar de basisschool.
- 2.2 Vanaf schooljaar 2012-2013 wordt gewerkt met een eenduidig overgangsprotocol van de basisschool naar het voortgezet onderwijs.
- 3.1 In 2011 is er een vastgelegde, samenhangende overlegstructuur voor de onderwerpen jeugd en onderwijs. Dit zowel lokaal als regionaal.
- 4.1 In 2011 heeft de gemeente een dekkend aanbod van voorschoolse educatie gerealiseerd.
- 5.1 In nieuwe visievormingen rondom onderwijs is in 2012 een link gelegd tussen regionale visies en resultaten (Eemsdelta pact, Experiment Geïntegreerde Kindvoorzieningen etc) en de lokale visie.

Thema's voor het uitvoeringsprogramma

Wat loopt er al?

Experiment geïntegreerde kindvoorzieningen

Dit experiment richt zich op geïntegreerde kindvoorzieningen op het platteland. Bij dit project zal vanuit de bestaande samenwerking verder gewerkt worden naar een model van voorzieningen dat voldoende draagvlak heeft binnen de regio en op termijn geïmplementeerd kan worden in het gebied. Het experiment vindt plaats in de gemeente Marne en de gemeente Loppersum. Het doel is om te komen tot een realisatie van geïntegreerde kindvoorzieningen met doorlopende leer- en ontwikkelingslijnen waar binnenschools- en buitenschools leren en ontwikkelen op natuurlijke wijze samenvallen.

Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie

In 2010 is er een visie op deze nieuwe wet ontwikkeld. De uitwerking hiervan vindt plaats in 2010-2014. Er zal ingezet worden op voor- en vroegschoolse educatie voor alle kinderen die dat nodig hebben. Ook onderwijs voor nieuwkomers en het monitoren van de (doelgroep)peuters maakt deel uit van deze uitwerking.

Wat hebben we nog nodig?

Kwalitatief onderwijs en overlegstructuur

De gemeente heeft geen zeggenschap over de scholen, maar het is wel noodzakelijk dat de gemeente op de hoogte is van de kwaliteit van de scholen. Jaarlijks bepaalt de onderwijsinspectie voor ieder schoolbestuur of de resultaten van de leerlingen ten minste liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht. De resultaten van de onderwijsinspectie vervullen voor de gemeente vooral een signalerende rol en hebben in mindere mate een sturende werking. De scholen zijn immers autonoom bij de invulling van het onderwijs en de resultaten daarvan. De schoolbesturen en gemeente dienen wel met elkaar in gesprek te gaan over schoolresultaten. Hiervoor dient een overlegstructuur te komen die bestuurlijk afgedicht is. Sinds het opheffen van de Regioraad is er geen structureel onderwijs/jeugd overleg meer. Het is belangrijk dat er een goede overlegstructuur in het leven wordt geroepen waarbij ambtenaren en bestuurders betrokken worden. Gedacht kan worden aan een Lokale en Regionaal Educatieve Agenda of een dergelijk soort overleg. Bestuurders van Stichting Marenland en Stichting Noordkwartier hebben een convenant getekend voor een jaar om meer met elkaar samen te gaan werken. Dit sluit aan bij de gedachte van een Regionaal Educatieve Agenda waarbij gezamenlijk opgetrokken wordt door verschillende partijen. De uitwerking hiervan vindt plaats in het uitvoeringsplan 2010-2011.

Doorgaande lijn 0-23

Het is belangrijk dat kinderen een doorgaande leerlijn doorlopen. Professionele en duidelijke overgangsprotocollen van bijvoorbeeld de voorschoolse voorziening naar de basisschool en van de basisschool naar het voortgezet onderwijs zijn voor dit doel onmisbaar. Het onderwijs zelf heeft in dit kader ook initiatieven

ontwikkeld die mogelijk bruikbaar zijn. Er dient om deze reden overleg plaats te vinden om initiatieven af te stemmen. Een oplossing ligt in een overlegstructuur te komen die bestuurlijk afgedicht is. Dit zal worden opgepakt in het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Harmonisatie

In de toekomst zullen de kinderopvang en de peuterspeelzalen steeds meer gaan integreren tot één voorschoolse voorziening. De gemeente dient een visie te vormen over deze harmonisatie en de verschillende mogelijkheden die dat met zich mee brengt. Na invoering van de Wet OKE zal de GGD toezicht gaan houden op de peuterspeelzalen. Eventuele verbeteringen die er aan moeten worden gebracht aan het gebouw om de gebouwen volledig kindveilig te laten zijn zullen kosten met zich mee gaan brengen.

Ontwikkeling Brede Scholen en visieontwikkeling (ook in relatie tot bevolkingsdaling)

De laatste visievorming op de Brede Scholen is uit 2002. Ook gezien de ontwikkelingen op het gebied van krimp en de gevolgen hiervan voor het onderwijs zijn een reden om te komen tot een vernieuwde visie op dit gebied. In het uitvoeringsprogramma 2010-2011 zal er een relatie gelegd worden tussen de taken van de directeur Brede Scholen en de rol van de programmamanager daarin.

Verbinding onderwijs en jeugd (zorg)

Met de komst van Passend Onderwijs dient er des te meer een verbinding te worden gelegd tussen onderwijs en jeugd. Deze ontwikkeling raakt beide vlakken. Hoe deze verbinding eruit moet gaan zien, zal worden uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma.

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

Het integraal huisvestingsplan dient te worden verbonden met de diverse plannen die er zijn zoals die van Scholenbouwmeesters en met de schoolbesturen, die zelf ook bezig zijn met plannen ten aanzien van onderlinge samenwerking en instandhouding van hun scholen. De bevolkingsontwikkeling zal naar alle waarschijnlijkheid leiden tot het verdwijnen van een aantal plattelandsvoorzieningen. Dit biedt kansen om in een beperkt aantal kernen multifunctionele accommodaties te realiseren, met name voor wat betreft geïntegreerde kindvoorzieningen. Het IHP sluit aan bij de accommodatienota. In het uitvoeringsplan 2010-2011 zullen deze diverse initiatieven met elkaar worden verbonden.

Voorzieningen

De Brede Scholen en de Lokaal(Regionaal) Educatieve Agenda zijn belangrijke instrumenten voor het behalen van de gestelde doelen. De instrumenten hebben tot doel om samenwerking tussen instellingen te bevorderen, de doorgaande leerlijn van een kind te borgen en om kwalitatief goede voorzieningen bij elkaar te brengen.

Rol van de gemeente

De directe rol van de gemeente op onderwijsgebied is de laatste jaren afgenomen. Schoolbesturen zijn verzelfstandigd en steeds meer middelen gaan rechtstreeks naar de scholen zelf. Wel heeft de gemeente invloed op de invulling van haar onderwijsachterstandenbeleid en de peuterspeelzalen. Om alle voorzieningen rondom onderwijs en jeugd kwalitatief goed te laten zijn, is overleg en samenwerking met elkaar dus noodzakelijk. Het voortgezet onderwijs dient hier ook bij betrokken te worden.

Kinderopvang blijft een commerciële markt. Wel betreft de gemeente de kinderopvanginstellingen zo goed mogelijk bij nieuwe ontwikkelingen op de LEA/REA en maken zij afspraken daar waar nodig.

De gemeente werkt op het gebied van beleid voor kinderopvang samen met de buurgemeenten Appingedam en Loppersum. Zo leidt deze samenwerking tot een eenduidig handhavingsbeleid voor de drie gemeenten. Ditzelfde geldt voor de ontwikkeling van een Regionale Educatieve Agenda. De gemeente is de opdrachtgever voor de GGD. De GGD voert onder andere de inspecties op de kwaliteit van de kinderopvang uit. Nadat de harmonisatie van kracht is kan de GGD ook wettelijk eisen stellen aan de kwaliteit van de peuterspeelzalen. Het uitvoeren van het peuterspeelzaalwerk wordt door Kids2b gedaan op basis van een subsidierelatie. Ook heeft de gemeente subsidierelaties met meerdere organisaties die het Onderwijsachterstandenbeleid uitvoeren. De provincie is de trekker van het project geïntegreerde kindvoorzieningen.

3.2 Gezond opgroeien

Ambitie

Alle kinderen en jongeren kunnen onder de voor hen meest gunstige voorwaarden opgroeien.

Doelen

1. Jeugdigen en hun ouders kunnen rekenen op een sluitend aanbod van opvoed- en opgroei-ondersteuning zodat een beroep op de geïndiceerde zorg zoveel mogelijk voorkomen kan worden.
2. Het opvoed en opgroei ondersteuningsaanbod is vraaggericht en sluit aan bij de specifieke kenmerken en vragen van ouders en jongeren in de gemeente Delfzijl.
3. Alle vindplaatsen en organisaties die een aanbod verzorgen op het gebied van jeugdigen en hun gezinnen zijn aangesloten bij de Verwijsindex Zorg voor Jeugd Groningen.
4. Alle jeugdigen en hun ouders kunnen in hun buurt deelnemen aan activiteiten in het onderwijs, zorg en welzijn met thema's om een gezonde leefstijl te bevorderen. Dit aanbod wordt in samenhang en integraal aangeboden (samenhangend en integraal aanbod overgewicht en jongeren en alcohol).
5. Het alcoholgebruik onder jongeren in de leeftijdscategorie 10-16 jaar en het alcohol- en drugsmisbruik van jongeren tussen 12-23 jaar is afgenomen. Er wordt meer ingezet op preventie.
6. (Risico) jongeren zijn in beeld en worden extra ondersteund door middel van begeleiding, ondersteuning, informatie en advies en doorverwijzing naar de hulpverleningsinstellingen.

Prestatie-indicatoren

- 1.1 Het aantal kinderen dat een beroep doet op het aanbod van de geïndiceerde zorg is in 2012 met 20% afgenomen ten opzichte van 2008.
- 2.1 Uiterlijk in 2011 is er een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) dat voldoet aan het landelijk basismodel.
- 2.2 In 2011 wordt er een onderzoek uitgevoerd naar de bekendheid en de mate van tevredenheid rondom het aanbod CJG en het aanbod van de lokale en regionale voorzieningen.
- 3.1 Medio half 2011 is 100% van de instellingen die met jeugdigen werken aangesloten op de Verwijsindex Zorg voor Jeugd Groningen.
- 4.1 In 2011 participeren 700 kinderen uit (minima) gezinnen die dit voorheen niet deden, dit is 50% meer dan in 2008 (354 kinderen).
- 4.2 Er zijn sluitende afspraken gemaakt over de integrale aanpak van overgewicht en preventie van alcoholgebruik jongeren 10-16 jaar en alcoholmisbruik jongeren 16-23 jaar.
- 4.3 Het aantal jongeren met obesitas neemt toe, maar wij streven ernaar obesitas bij jongeren in 2012 ten minste gestabiliseerd te hebben.
- 5.1 In 2011 zijn er instrumenten beschikbaar die bijdragen aan het bewustwordingsproces van jongeren en ouders (en de omgeving) over de risico's van alcohol- en middelengebruik op jonge leeftijd.
- 6.1 De SW&D heeft rapporteert in haar jaarrapportages hoeveel procent van alle jongeren in de leeftijdscategorie 12-23 jaar zijn ondersteund, voorzien van informatie en advies of waar begeleiding geboden is. Ook is er een registratie van het aantal jeugdigen dat is doorverwezen.

Thema's voor het uitvoeringsprogramma

Wat hebben we nog nodig?

Realisatie en vormgeving CJG

Het aanbod van opgroei- en opvoedondersteuning in de DAL gemeenten (en de witte vlekken en overlap in het aanbod) is geïnventariseerd. Op basis hiervan willen de DAL gemeenten met instellingen afspraken gaan maken over een sluitend aanbod. Daarnaast zullen werkprocessen van de organisaties die werken in het Centrum voor jeugd en Gezin (CJG) op elkaar afgestemd worden. Hierin ligt een belangrijke taak en rol voor de (nog aan te stellen) manager CJG. Tenslotte zullen de DAL- gemeenten met alle partijen die betrokken zijn bij het CJG samenwerkingsafspraken en verantwoordelijkheden vastleggen middels een samenwerkingconvenant.

Ontwikkeling verwijsindex

In januari 2010- is de verwijsindex Zorg Voor Jeugd Groningen ingevoerd. Alle organisaties die professioneel betrokken zijn bij kinderen en jongeren zouden moeten werken met het systeem. Een professional signaleert een probleem bij een kind/jongere en schat in dat hij/zij of het gezin hulp kan gebruiken. De professional geeft vervolgens een signaal af in Zorg voor Jeugd. Wanneer twee of meer instellingen betrokken zijn bij een kind of als er meerdere zorgsignalen zijn afgegeven, start de coördinatie van de zorg. Een zorgcoördinator gaat in overleg met alle betrokken professionals om de hulpverlening op elkaar afstemmen.

Op dit moment is echter duidelijk dat nog lang niet alle organisaties zijn aangesloten op het systeem. Er zal een plan moeten worden gemaakt om de verwijsindex in de DAL regio optimaal te laten functioneren. Hier ligt een belangrijke rol voor de kwartiermaker⁵ CJG.

Verbinden van de zorgnetwerken en zorgstructuren

In de gemeente Delfzijl is een Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) netwerk, functioneert een meldpunt huiselijk geweld en bestaan er diverse netwerken waar jeugdigen en hun gezinnen worden besproken. Er dient een koppeling tot stand gebracht te worden met de OGGZ netwerken, de zorg advies teams (ZAT) in het voortgezet onderwijs, de buurtnetwerken en het ZAT 0-12 jaar. Deze beleidsinspanning dient te worden verbonden met de Verwijsindex Zorg voor Jeugd Groningen. Risicosignalen rondom kinderen gaan via de Verwijsindex lopen waar de zorg wordt gecoördineerd. Hierin ligt een belangrijke taak voor de kwartiermaker CJG. De taken van de kwartiermaker CJG maken onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Uitvoeren actieplan overgewicht

Overgewicht en obesitas bij kinderen is de afgelopen jaren flink gestegen. Om overgewicht bij jeugdigen te verminderen en obesitas te voorkomen wordt er een plan van aanpak opgesteld. Dit naar aanleiding van het rapport Integraal Toezicht Jeugdzaken. Het plan van aanpak maakt onderdeel uit van het uitvoeringsplan 2010-2011 en maakt inzichtelijk hoeveel geld en menskracht er op wordt ingezet.

Project jongeren en alcohol

De doelen zoals beschreven in het plan van aanpak jongeren en alcohol worden uitgewerkt in uitvoeringplannen 2010-2011. Hierbij is een nadrukkelijke relatie gelegd met het integrale veiligheidsbeleid en de organisatiestructuur. De uitvoeringsplannen maken een onderdeel uit van de projectgroep jeugd en veiligheid.

Voorzieningen

Duidelijk is dat er veel voorzieningen zijn waar jeugdigen en hun ouders terecht kunnen, maar dat al deze voorzieningen niet altijd goed bekend zijn. Dit blijkt onder andere uit het uitgevoerde onderzoek naar het Centrum voor Jeugd en Gezin in de DAL gemeenten en het rapport van Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ). Daarnaast werken voorzieningen nog onvoldoende samen of is er sprake van overlap. De gemeente is verplicht om in elk geval één fysiek Centrum voor Jeugd en Gezin te realiseren gedurende de periode 2008-2011. Dit mogen er echter ook meer zijn. Dit fysieke centrum moet aansluiten bij de wensen en behoeften van de ouders en jeugdigen in de gemeente Delfzijl.

Daarnaast zal er een regionale BackOffice worden gerealiseerd. Dit betreft een netwerkvoorziening waar verdere doorgeleiding en toeleiding naar hulp plaats vindt. De projecten *jongeren en alcohol* en het *actieplan overgewicht* sluiten zoveel mogelijk aan bij bestaande voorzieningen. Het ligt niet in de bedoeling nieuwe voorzieningen te realiseren maar het aanbod beter organiseren en met elkaar te verbinden. De verbinding van het project *jongeren en alcohol* met het integrale veiligheidsbeleid is daar een voorbeeld van.

⁵ Kwartiermaker: iemand die belast is met de voorbereiding, de organisatie van iets geheel nieuws. Ook wel een voorloper of wegbereider genoemd.

Rol van de gemeente

Gemeenten hebben een wettelijke taak om de regie te voeren over het maken van sluitende afspraken tussen de instanties die hulp of zorg verlenen. Daarnaast is de gemeente verplicht afspraken te maken met de provincie over de aansluiting tussen het preventieve jeugdbeleid en de geïndiceerde jeugdzorg.

Er is een niet-vrijblijvende samenwerking nodig tussen de gemeente en provincie tussen de gemeente en uitvoerende organisaties, tussen die uitvoerende organisaties en tussen managers en professionals. Het is daarom handig om onderscheid te maken in drie regieniveaus: uitvoerende regie, netwerkregie en bestuurlijke regie. De rol van de gemeente als beleidsregisseur dient de komende tijd nog verder te worden uitgewerkt en te worden versterkt. Dit geldt ook voor de uitvoerende regie (de zorgcoördinator) en de netwerkregisseur (de manager CJG).

3.3 Vrije tijd en sport

Ambitie

Alle kinderen en jongeren in de gemeente Delfzijl hebben voldoende mogelijkheden en keuzes om hun vrije tijd op een positieve en gezonde manier in te vullen.

Doelen

1. Alle kinderen en jongeren hebben toegang tot de verschillende sport- en vrijetijds mogelijkheden bij hen in de buurt of dorp.
2. Kinderen en jongeren worden gestimuleerd om eigen initiatieven op het gebied van sport- en vrije tijd te ontwikkelen en uit te voeren.
3. In de gemeente Delfzijl streven we naar een intensieve samenwerking tussen school, wijk en vereniging. Een combinatiefunctionaris heeft daarin een sterke rol.
4. Het stimuleren van participatie door opvang en vrije tijd en samenhang tussen het schoolprogramma, buitenschoolse opvang/verlengde schooldag en vrijetijdsbesteding realiseren.
5. We willen een evenredig speelvoorzieningen aanbod aanbieden dat rekening houdt met de afname van het aantal kinderen.

Prestatie-indicatoren

- 1.1 In 2012 zijn alle kinderen en jongeren op de hoogte van wat er in de gemeente Delfzijl allemaal aan voorzieningen is.
- 1.2 Eind 2010 zal er een accommodatienotitie gereed zijn waarvan sport een onderdeel is.
- 2.1 Het aantal jongeren dat in staat is tot het zelfstandig invullen van de vrije tijd is in 2012 toegenomen met 30% ten opzichte van 2010. Hierbij is extra aandacht voor door jongeren zelf georganiseerde initiatieven of vrijwillig (jeugd) kader.
- 3.1 In 2011 worden door een combinatiefunctionaris school, wijk en vereniging met elkaar verbonden.
- 4.1 Er is in 2012 een toename van 30% de deelname van kinderen aan naschoolse activiteiten t.o.v. van 2010.
- 5.1 In 2011 is het streefbeeld speelruimtebeleid gereed. Hierbij zullen gedurende de periode 2010 2011 toestellen worden verwijderd en worden verplaatst.

Thema's voor uitvoeringsprogramma

Wat loopt er al?

Uitvoering Nationaal Actieplan Sport en Beweging (NASB)

Het NASB geeft een grote impuls aan sport en beweging in Nederland en vanaf 2010 ook in Delfzijl. Het actieplan richt zich op te-weinig-actieven. Het doel van het NASB is om te-weinig-actieven meer en structureel in beweging te brengen. Tevens biedt het actieplan de gelegenheid om een goede verbinding tussen verschillende partijen (buurtorganisaties, onderwijs, sportverenigingen, welzijnswerk, etc.) in Delfzijl tot stand te brengen. Met deze verbinding wil de gemeente Delfzijl bereiken dat er in de lokale situatie meer samenhang komt in het aanbod van allerlei (sport- en beweeg) activiteiten. Tevens streeft het NASB project na dat alle kinderen die willen, kunnen gaan sporten en bewegen, ook de kinderen die uit financieel minder daadkrachtige families komen.

Jeugd- en jongerenwerk

De kerntaak van het jeugd jongerenwerk is het opzoeken en onderhouden van contact met kinderen en jongeren, waardoor er meer kennis is van wat er leeft onder de jeugd en hoe zij hun vrije tijd doorbrengen, wat zij missen in hun omgeving en welke (groepen van)jeugd risico's lopen. Op deze manier kan beter vorm worden gegeven aan doelgroep- en probleemanalyses.

Speelruimte

Het speelruimtebeleid is gebaseerd op de notitie 'Invoering speelruimtebeleid.' De notitie van het ingenieursbureau OBB is eind 2009 geëvalueerd. Ook is er een beheerplan opgesteld.

Jeugdsportfonds

Het Jeugdsportfonds stelt kinderen (leeftijd tot 16 jaar) van financieel minder daadkrachtige ouders (gezinsinkomen maximaal 105 % van het wettelijk sociaal minimum) in staat lid te worden van een sportvereniging. Het uitgangspunt is een eenvoudige en laagdrempelige aanvraagprocedure voor deze kinderen, zodat zij door middel van sport een kans krijgen zich positief te ontwikkelen en te participeren in de samenleving.

Wat hebben we nog nodig?

Onderzoek naar de verschillende leeftijdsgroepen en hun invulling van vrije tijd

Tijdens de bijeenkomst van 17 februari 2010 over de invulling en kaders van het Jeugdbeleid kwam naar voren dat het positief zou zijn als de gemeente onderzoek zou doen naar de verschillende leeftijdsgroepen en hun invulling van vrije tijd. Dit biedt kansen om beter en gericht activiteiten en middelen in te zetten, en om gericht groepen te stimuleren tot activiteiten. Daarnaast kan onderzocht worden hoe de afstemming en samenhang tussen activiteiten georganiseerd is. In 2010 worden er voor de kern Delfzijl en de dorpen een naschoolse coördinator aangesteld. De taken en rol van deze naschoolse coördinator maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Onderzoek mogelijkheden Delfzijlpas

In het coalitieakkoord wordt gesproken over het onderzoeken naar de mogelijkheden van een 'Delfzijlpas.' Het idee van deze pas is dat je korting krijgt op lessen van het IVAK, sportclubs en culturele evenementen. Iedere inwoner kan deze pas aanschaffen voor een prijs die bepaald wordt door het inkomen van de aanvrager. In het kader van het NASB is dit ook een aandachtspunt en zal het een onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Jeugd en jongerenwerk

In de uitvoeringsovereenkomst 2010-2011 met de SW&D zijn in dit kader een aantal prestatie-indicatoren opgenomen. Een van de prestatie indicatoren is om jeugdigen en jongeren te ondersteunen bij de invulling van vrije tijd en het bieden van informatie advies, begeleiding en toeleiding naar het hulpaanbod. Met de SW&D zullen wij deze prestatie indicatoren en de gewenste resultaten gedurende 2010 verder uitwerken en bespreken. Het jeugd en jongerenwerk maakt onderdeel uit van het uitvoeringsplan 2010-2011.

Jeugdsportfonds

In Delfzijl wordt het Jeugdsportfonds gefinancierd vanuit het uitvoeringsprogramma armoedebeleid. Deze subsidierelatie heeft als doel dat tussen oktober 2009 en december 2010 minimaal 75 kinderen met een sport via het Jeugdsportfonds gestart zijn. Na een evaluatie in 2010 zal worden gekeken of dit project in 2011 gecontinueerd wordt.

Combinatiefunctionarissen

In de gemeente worden in 2010 en 2011 in totaal 4 combinatiefunctionarissen aangesteld. Deze combinatiefunctionarissen hebben als taak om het sportaanbod op de scholen te verbeteren, de sociale samenhang in en de leefbaarheid van dorpen te bevorderen en nieuwe leden naar een sportvereniging toe te leiden. Een combinatiefunctionaris legt een verbinding tussen het sportaanbod op school, in de opvang en tussen het aanbod bij de sportvereniging. De taken en de rol van de sportfunctionarissen maken onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Speelruimtebeleid

Uit de evaluatie van het speelruimtebeleid op basis van de benodigde aantallen speeltoestellen in relatie tot het aantal kinderen is duidelijk dat door de afname van het aantal kinderen in sommige wijken en dorpen het aantal speeltoestellen niet meer in verhouding staat tot de aantallen en de aanwezige leeftijdscategorieën. Ook blijkt er een geringe achterstand op het gebied van veiligheid en wordt er verhoudingsgewijs veel budget voor onderhoud, vervanging en beheer besteed aan de scholen, peuterspeelzalen en kinderopvang. Hierover gaat de gemeente afspraken maken met de scholen, kinderopvang, peuterspeelzalen en speeltuinen. Dit maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Voorzieningen

Hierbij kan gedacht worden aan de voorzieningen als sportverenigingen en jeugdsofen. Delfzijl heeft een bloeiend verenigingsleven. Maar ook hier lopen de ledenaantallen terug en is het moeilijk om bestuursleden te vinden. Jeugdteams worden steeds moeilijker gevormd. Om niet te wachten totdat de ene na de andere vereniging omvalt, kan het verstandig zijn om de krachten te bundelen. Het college zal een kosten/batenanalyse laten uitvoeren voor dit type voorzieningen, waarbij het van belang is dat er variatie in het aanbod blijft en dat de voorzieningen bereikbaar blijven voor de inwoners van dorpen.

Rol gemeente

Vrije tijd en sport beslaan veel onderwerpen. De gemeente heeft op dit gebied dan ook verschillende rollen. Zij is vaak betrokken bij het lokale aanbod van sportvoorzieningen en heeft verschillende subsidierelaties met aanbieders van vrije tijdsbesteding zoals: IVAK, Bibliotheek, Kinderspelweken, sportverenigingen en het jeugd- en jongerenwerk. De gemeente formuleert op al deze terreinen ook haar beleid en heeft op bepaalde onderdelen de regierol, zoals op het jeugd- en jongerenwerk. De gemeente kan en wil niet alle rollen en verantwoordelijkheden blijven uitvoeren, maar deze ook meer door (markt)partijen vorm laten geven. De gemeente ziet dan ook voor zichzelf een rol als regisseur weggelegd. Zij is niet zozeer als speler, maar als regisseur verantwoordelijk voor een goed sport en vrije tijd klimaat. Het particulier initiatief en de jeugd zelf hebben een belangrijke rol.

3.4 Jeugd en veiligheid

In april 2010 heeft de gemeenteraad de nota 'Integraal veiligheidsbeleid' vastgesteld. Jeugd en veiligheid maakt een onderdeel uit van het integrale veiligheidsbeleid.

Ambitie

Zowel kinderen en jeugdigen als burgers voelen zich veilig in de gemeente Delfzijl

Doelen

1. Een integrale benadering bij preventie, aanpak en repressie van overlast door (groepen) jongeren, bijvoorbeeld door de domeinen vrije tijd en school en thuis met elkaar te verbinden.
2. Inzicht krijgen in de doelgroep die overlast veroorzaakt.
3. Risico jongeren zijn in beeld en worden extra ondersteund door middel van begeleiding, ondersteuning, informatie en advies en doorverwijzing naar de hulpverleningsinstellingen.

Prestatie-indicatoren

- 1.1 Het aantal volwassenen en jeugdigen dat zich onveilig voelt is gedurende neemt met 30% af gedurende de periode 2010-2012. De veiligheidsmonitor van de politie is daarbij het belangrijkste meetinstrument.
- 1.2 Er vindt afstemming plaats bij de aanpak van overlast van (groepen) jongeren. Deze afspraken zijn uiterlijk 2011 vastgelegd in een protocol jongeren in de openbare ruimte.
- 2.1 Het aantal overlastgevend of hinderlijke groepen is in 2010 in beeld.
- 2.2 In 2011 is een doelgroepen- en probleemanalyse van (groepen) jongeren gereed.
- 3.1 In 2011 heeft de gemeente samen met de SW&D afspraken over de te behalen resultaten met het ambulante jongerenwerk. Ondersteuning informatie en advies maken daar onderdeel van uit.

De thema's onder het uitvoeringprogramma maken onderdeel uit van het integrale veiligheidsbeleid.

Thema's voor uitvoeringsprogramma

Wat hebben we al?

Convenanten en afspraken rondom veiligheid met het onderwijs

De gemeente Delfzijl werkt al langer aan veiligheid in en om school met scholen in het Voortgezet Onderwijs. De doelen met betrekking tot deze samenwerking en afspraken over uitvoering hebben wij vastgelegd in een convenant 'Veilige School'.

Actieplan Jeugd en Veiligheid

Het actieplan Jeugd en veiligheid is inmiddels nagenoeg uitgevoerd of maakt onderdeel uit van bestaande projecten zoals de *gezonde school en genotsmiddelen* en de Halt lessen op het basisonderwijs..

Wat hebben we nog nodig?

Herijking convenanten veilige school en opstellen plannen schoolveiligheid

Scholen zijn wettelijk verplicht een schoolveiligheidsplan op te stellen. De bestaande convenanten met het voortgezet onderwijs veilige school dienen dan ook te worden herijkt op basis van huidige ontwikkelingen, wettelijke vereisten en knelpunten. Ook een paragraaf over alcoholgebruik en drugsgebruik tijdens de schooluren en feesten maakt onderdeel uit van het convenant. Het basisonderwijs dient ook veiligheidsplannen op te stellen. In het kader van het integrale veiligheidsbeleid zal dit worden opgepakt. In het uitvoeringsprogramma zal inzichtelijk gemaakt worden hoeveel geld en menskracht hiervoor wordt ingezet.

Projecten onderwijs

De projecten gericht op preventie van vandalisme en overlast lopen inmiddels enkele jaren. In 2010 zullen deze projecten met betrokken schoolbesturen worden geëvalueerd en mogelijk worden herijkt. Ook dient te worden bekeken of elk actiepoint nog nader moeten worden uitgewerkt of geschrapt kan worden. Dit zal in het kader van het integrale veiligheidsbeleid worden opgepakt. In het uitvoeringsprogramma zal inzichtelijk gemaakt

worden hoeveel geld en menskracht hiervoor wordt ingezet. Ook kan er gekeken worden naar wat scholen doen op het gebied van verkeersveiligheid en welke actiepunten hier nog liggen.

Protocol Jongeren in de openbare ruimte

Het conceptprotocol 'Jongeren in de openbare ruimte' zal verder worden uitgewerkt en worden uitgebreid met de shortlist van Beke. Bij dit model worden jongerengroepen ingedeeld in vier categorieën: aanvaardbaar, hinderlijk, overlastgevend en crimineel. Volgens dit model is er in Delfzijl sprake van 1 hinderlijke groep, te weten in Farmsum (op moment van meting: september 2009). In het kader van het integrale veiligheidsbeleid zal dit worden opgepakt. In het uitvoeringsprogramma zal inzichtelijk gemaakt worden hoeveel geld en menskracht hiervoor wordt ingezet.

Verbindingen netwerken OGGZ, CJG en veiligheidshuis

Er dienen goede verbindingen te worden gelegd tussen het CJG, het OGGZ netwerk, de Verwijsindex en het Veiligheidshuis. Het doel van de verbinding tussen deze overlegstructuren is belangrijk om adequate hulpverlening in te kunnen zetten en om jeugdoverlast aan te pakken. Dit is een taak van de kwartiermaker CJG en zal verder worden uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma 2010-2011.

Ambulant jongerenwerk

De kerntaak van het jongerenwerk is het opzoeken en onderhouden van contact met jongeren, waardoor er meer kennis is van wat er leeft onder jongeren en hoe zij hun vrije tijd doorbrengen, wat zij missen in hun omgeving en welke (groepen van) jongeren risico's lopen. Op deze manier kan beter vorm worden gegeven aan doelgroep- en probleemanalyses. In de uitvoeringsovereenkomst 2010-2011 met de SW&D zijn in dit kader een aantal prestatie-indicatoren opgenomen. Eén van de prestatie-indicatoren is om jongeren te ondersteunen bij de invulling van vrije tijd en het bieden van informatie advies, begeleiding en toeleiding naar het hulpaanbod. Ook dient de SW&D in kaart te brengen waar de overlastgevende jongeren zitten. Overleg met de politie op dit punt is zeer gewenst.

Rol van de gemeente

Integrale veiligheid betekent voor de gemeente samen werken aan de verbetering van de veiligheid onder regie van de gemeente. Om bovenstaande doelen te kunnen bereiken is samenwerking in de keten van groot belang. De aanpak van criminele jeugdgroepen is een verantwoordelijkheid van de politie.

3.5 Startkwalificatie, arbeid en inkomen

Ambitie

Alle kinderen en jongeren komen met een startkwalificatie van school en hebben vervolgens werk of een dagbesteding.

Doelen

1. Het aantal jongeren dat zonder startkwalificatie⁶ de school verlaat is afgenomen
2. Het schoolverzuim neemt af
3. Het aantal jongeren tot 27 jaar dat nu een uitkering heeft, wordt verminderd
4. Onderwijs en werk sluiten beter op elkaar aan
5. De leeftijdscategorie 18-23 krijgt extra begeleiding of ondersteuning richting een startkwalificatie of werk

Prestatie-indicatoren

- 1.1 Het aantal voortijdig schoolverlaters is in 2011 met 40% afgenomen ten opzichte van 2005/2006. Dit komt neer op 16 jongeren per jaar.
- 2.1 Het schoolverzuim is in 2012 met 40% afgenomen.
- 3.1 In 2012 zijn er 175 reguliere arbeidsplaatsen voor jongeren gerealiseerd in de gemeenten Appingedam, Loppersum, Delfzijl, Bedum, Eemsum, Winsum en de Marne ten opzichte van 2008.
- 4.1 70 jongeren gaat in 2012 in Delfzijl naar een leerwerktraject of stage.
- 5.1 De Plusvoorziening is in 2012 een goed werkend instrument om overbelaste jongeren te ondersteunen en hen met een startkwalificatie van school te laten gaan

Thema's voor het uitvoeringsprogramma

Wat hebben we al?

Brugproject

Het brugproject heeft als doel dat risicoleerlingen zijn of haar startkwalificatie behalen. De brugfunctionaris begeleidt de jongere intensief en preventief naar een vervolgopleiding en probeert de jongere door middel van nazorg ook daar te houden. Het Brugproject richt zich voornamelijk op de overgang van het VMBO naar het MBO. De jongere wordt dan ook 1 jaar begeleidt, het laatste half jaar op het VMBO en het eerste half jaar in het MBO. Door vroegtijdige signalering worden risicoleerlingen in kaart gebracht en kan er tijdig gekeken worden naar de specifieke op het individu gerichte interventie.

Plusvoorzieningen

Overbelaste jongeren kunnen in principe de startkwalificatie behalen maar hebben door een opeenstapeling van problemen een groot risico op uitval. De aanbeveling van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is om Plusvoorzieningen te gaan vormen. Een Plusvoorziening bestaat uit een combinatieprogramma van zorg en hulpverlening, onderwijs en arbeidstoeleiding. In de provincie Groningen is er voor gekozen een plan van aanpak te maken voor de gehele provincie Groningen. Het onderwijsveld en de 3 RMC's en het provinciebestuur zijn bij de uitwerking betrokken. In het schooljaar 2010-2011 zullen de in de eerste fase ontwikkelde pilots van start gaan: Rebound, schakelopvang en Time-out voorzieningen voor het VO, coaching overbelaste jongeren en een CJG 12 plus. Bij deze pilots dienen de gemeenten nauw betrokken te worden.

Wonen met kansen

In het gebiedsprogramma Noord Oost is geconstateerd dat er in de gemeente Delfzijl en Appingedam geen voorzieningen zijn voor jongeren met (complexe) problemen, die nog niet in staat zijn zelfstandig in een stabiele woonsituatie te voorzien. Deze jongeren lopen het risico de school vroegtijdig te verlaten zonder startkwalificatie. De gemeenten Delfzijl en Appingedam willen dit probleem aanpakken. In eerste instantie

⁶ Startkwalificatie: minimaal havo, vwo of mbo niveau 2 diploma.

wordt gedacht aan kleinschalige wooneenheden waarin maximaal vier jongeren wonen met ondersteuning van een ambulante begeleider. Inmiddels is het concept van het begeleid wonen voor Delfzijl en Appingedam vertaald in een globaal project 'Wonen met kansen'. In het voorjaar van 2010 zijn organisaties benaderd die de ambulante begeleiding zullen gaan bieden. De verwachte start is najaar 2010.

Regionaal actieplan Jeugdwerkloosheid

Op de jeugdwerktop van 28 juni 2009 is met 30 wethouders van gemeenten en het UWV de afspraak gemaakt een plan in te dienen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid. De arbeidsmarktregio's (subregio's) hebben dit gezamenlijk gedaan en dit heeft geleid tot het Regionaal Actieplan Jeugdwerkloosheid, verder genoemd, het Actieplan. Onder subregio Noord vallen de gemeenten Appingedam, Bedum, Delfzijl, De Marne, Eemsum, Loppersum en Winsum. Het Actieplan heeft als visie: "Geen Jongeren ongewild aan de kant".

Voor Noord-Groningen is het doel om als Werkplein het jeugdactieplan Regio Noord uit te voeren. Dit betekent bovenop de gestelde doelen uit het ketenjaarplan een extra ambitie voor jongeren tot 27 jaar, zowel WW, WWB als niet uitkeringsgerechtigden (NUG) voor heel Noord Groningen:

- 175 jongeren naar regulier werk
- 70 jongeren naar leerwerktraject/stage
- 52 kwetsbare jongeren op een traject
- 80% van de jongeren die een beroeps begeleidende leerweg (BBL) volgen maar geen baan hebben volgen een leerwerk arrangement
- 100% van de jongeren die een beroepsopleidende leerweg volgen hebben een stageplaats

Bij de aanpak wordt aangesloten bij de bestaande infrastructuur op de Werkpleinen en bestaande samenwerkingsverbanden met Regionale Opleidingscentrums, Agrarische Opleidingscentrums en de RMC's. Extra capaciteit wordt ingeschakeld om bestaande teams te versterken, extra begeleidingscapaciteit te kunnen leveren daar waar nodig (met name voor kwetsbare groepen) en om ontwikkelcapaciteit voor nieuwe aanpakken/projecten te organiseren. Er wordt gewerkt vanuit een integrale benadering door de beide werkgeversteams van Werkplein Eemdelta (Delfzijl en Winsum). Er is een directe relatie tussen het actieplan Jeugdwerkloosheid, de daaruit voortvloeiende projecten (naar werk, leren en werken, terug naar school of op school blijven) en het Loket Leren en Werken. Het Werkpleincafé is het knooppunt van de samenwerking op het gebied van de WIJ, actieplan Jeugdwerkloosheid en het leerwerkloket. Het leerwerkloket is onderdeel van het werkplein en daarin werken het UWV Werkbedrijf, de gemeenten, RMC, Fivellingo en het Noorderpoortcollege en de welzijnsorganisaties samen.

Seaports Experience Centre gaat fungeren als 'loket' voor werkgevers, ouders en jongeren op het gebied van opleiding en ontwikkeling.

Deelprojecten vanuit dit Actieplan zijn voor de gemeente Delfzijl onder andere: *Werk in zicht, Kwalificerend aan de bak, Schoon aan de slag* en *Vanaf de zijlijn*.

WIJ'ers

De Wet investeren in Jongeren wordt uitgevoerd door ISD Noordoost. Iedere jongere die zich na 1 oktober 2009 meldt op Werkplein Eemdelta, krijgt binnen twee werkdagen een werkintake en daarna binnen 5 werkdagen een werkleeraanbod. Dit aanbod wordt snel gedaan zodat de jongere niet thuis zit. Daarnaast zorgen de werkcoaches dat het niet altijd tot een aanvraag komt door directe bemiddeling of terugverwijzing naar regulier onderwijs. Dit gebeurt in overleg met het RMC. Voor de inhoud van het werkleeraanbod wordt momenteel geput uit de voorhanden zijnde re-integratie-instrumenten.

Wat hebben we nog nodig?

Verbindingen diverse trajecten gericht op het voorkomen van schooluitval en begeleiding naar werk

Er zijn diverse initiatieven die zich richten op het voorkomen van schooluitval en het begeleiden van jongeren naar school en werk. Zo zijn er bijvoorbeeld de projecten "Brug in zicht", "vanaf de Zijlijn", "Werk in Zicht" "Kwalificerend aan de Bak" en de plusvoorzieningen. Deze projecten dienen in samenhang opgepakt te worden en maken onderdeel uit van het uitvoeringsplan 2010-2011.

Jonge moeders

Op basis van signalen uit het onderwijs maar ook de instellingen die met deze jonge moeders werken blijkt dat veel jonge meiden in de leeftijd van 14 tot 23 jaar die een kind krijgen stoppen met hun opleiding. Daarnaast hebben de jonge (aanstaande) moeders vaak problemen op verschillende leefgebieden, zoals problemen met de familie, met huisvesting, financiën, de opvoeding van het kind. Om deze reden is in het kader van het gebiedsgericht werken door het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) een quick scan uitgevoerd. Dit met als doel uit te zoeken wat de situatie van jonge moeders in de gemeenten is, wie zich bezig houden met de problemen van jonge moeders, wat er nu al wordt gedaan in de gemeenten, bij welke professionals jonge moeders in beeld zijn, welke problematiek professionals zien en hoe deze volgens hen moet worden aangepakt. De conclusies en aanbevelingen zullen worden betrokken bij het uitvoeringsprogramma 2010-2012. Duidelijk is dat er inmiddels diverse initiatieven zijn op dit gebied. Zo dient het initiatief van de ISD om aanbod te verzorgen voor deze doelgroep bij het uitvoeringsplan te worden betrokken. Ook hebben een aantal gemeenten besloten middelen in te zetten om deze problematiek aan te pakken.

In totaal wonen er op de peildatum (26 april 2010) 1719 vrouwen in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar in de In de gemeente Delfzijl. Daarvan zijn er 71 moeder. De jonge moeders vormen 4% van de totale groep 12- tot en met 23-jarigen. Hun gemiddelde leeftijd is 21 jaar. De jongste moeder is 16 jaar. Van de 71 jonge moeders zijn er elf die jonger dan 20 jaar zijn (tiernmoeder). Dit vormt een percentage van 15,5% tiernmoeders op het totale aantal jonge moeders. Het percentage tiernmoeders op de totale leeftijdsgroep 15 tot en met 19 jarigen is 1,4%.

Rol gemeente

Als basis is een goede verzuimregistratie van groot belang zodat bekend is welke jongeren (dreigen) uit te vallen. Deze verzuimregistratie valt onder de verantwoordelijkheid van de school. De gemeente heeft vervolgens een regierol in de uitvoering van alle maatregelen die genomen worden tegen schooluitval. Belangrijke partners zijn onderwijsinstellingen, de Intergemeentelijke Sociale Dienst Noordoost (ISD Noordoost) en voor de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is het bedrijfsleven een belangrijke partner. Het MKB is een voorbeeld van een belangrijke partner voor deze aansluiting. De gemeente werkt op het RMC gebied samen met de gemeenten Appingedam, Bedum, De Marne, Eemsum, Loppersum en Winsum.

3.6 Jeugdparticipatie

Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin streeft ernaar dat in 2011 elke gemeente een vorm van inspraak van jongeren kent. Het bieden tot mogelijkheden van participatie heeft een ontwikkelingseffect en een instrumenteel effect. Het ontwikkelingseffect houdt in dat jeugdparticipatie de ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Door de mogelijkheid te bieden samen met anderen al discussierend tot eigen stellingname te komen, draagt participatie bij aan morele, emotionele en sociale ontwikkeling van een kind.⁷

Uit recent onderzoek van de Nationale Jeugdraad is gebleken dat bijna de helft van de jongeren niet weet of de gemeente ervoor zorgt dat jongeren mee mogen praten over bepaalde onderwerpen. Ook heeft 3 op de 10 jongeren niet de indruk dat hun gemeente wat doet met hun ideeën. Veel jongeren hebben echter wel belangstelling voor inspraak in hun gemeente, maar er zijn weinig jongeren die dat ook daadwerkelijk doen. Enquêtes, debatten en internet zijn de populairste vormen van inspraak. Het liefst geven jongeren hun mening over uitgaansmogelijkheden (40%), ontmoetingsplekken (30%), winkels (27%) en recreatieplekken (26%) in hun gemeente. Over de uitgaansmogelijkheden, ontmoetingsplekken en verkeersveiligheid zijn jongeren het minst tevreden.⁸

Ambitie

Jongeren hebben de mogelijkheid om hun mening te geven over zaken die hun leefwereld aangaan en er wordt naar hen geluisterd.

Doelen

1. Jongeren meer betrekken bij beleid en ze de kans geven mee te praten
2. Jongeren bewust maken van de taken die de gemeente heeft en jongeren betrekken bij de politiek

Prestatie-indicatoren

- 1.1 Eind 2010 heeft de gemeente een beeld van hoe jongeren in Delfzijl mee zouden willen praten
- 1.2 In 2011 heeft de gemeente een visie ontwikkeld op jeugdparticipatie
- 2.1 In 2012 is er een Kindergemeenteraad en/of Wegwijsdag gerealiseerd

Thema's voor het uitvoeringsprogramma

Wat hebben we nog nodig?

Onderzoek

Het is belangrijk te weten wat de jeugd in de gemeente Delfzijl beweegt. Er kan onderzocht worden wat er onder de jongeren leeft, welke lokale onderwerpen ze aanspreekt en op welke manier zij graag in contact zou willen komen met de gemeente. Dit kan zijn via enquêtes, een Jeugdraad, maar ook sociale media als Hyves en Twitter. Op basis van dit onderzoek kan een visie geschreven worden hoe de gemeente met jeugdparticipatie om wil gaan.

Kinderen en jongeren betrekken bij de lokale politiek

Door bijvoorbeeld een Wegwijsdag voor jongeren en/of een Kindergemeenteraad voor basisschoolleerlingen te organiseren, kan de gemeente de jeugd bij de politiek betrekken en tegelijkertijd horen wat er leeft en speelt bij de jeugd van Delfzijl. Ook kan er geëxperimenteerd worden met een Jeugd- of Jongerenraad. Het resultaat van het onderzoek naar hoe jongeren mee willen praten en het uitvoeren van een aantal experimenten kan leiden tot structurele vormen van participatie.

⁷ Uit: *De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten*, Verwey Jonker Instituut, februari 2010.

⁸ Uit: *Jongeren en inspraak binnen hun gemeente*, NJR november 2009.

Rol gemeente

De gemeente heeft in het kader van jeugdparticipatie een initiatiefnemende en faciliterende rol. Zij waardeert het wanneer de jeugd en jongeren zelf met initiatieven komen en wil dit graag stimuleren.

4. Financiën

De gespecificeerde financiën worden benoemd in het uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma worden de doelen en ambities omgezet in maatregelen met bijbehorende budgetten. Wanneer de thema's voor het uitvoeringsprogramma hierin opgenomen zijn zal duidelijk worden welke budgetten er nodig zijn. Een aantal thema's worden uitgevoerd binnen bestaande afspraken en bestaande budgetten. Nieuw uit te voeren beleid wordt meegenomen naar de bespreking over de begroting van 2011.

5. Monitoring en evaluatie

In het kader van het onderwijsachterstandenbeleid en VSV bestaat een monitorverplichting aan de rijksoverheid. Instellingen en organisaties leveren in hun verslagen vaak een schat aan informatie over lokale en/of regionale ontwikkelingen en activiteiten, zowel inhoudelijk als kwantitatief. Deze gegevens moet de gemeente benutten tijdens monitoring- en evaluatiemomenten van het uitvoeringsprogramma *Jeugd Doet Mee*. Juist in tijden van bezuinigingen is het belangrijk om resultaten te monitoren. Door middel van monitoring worden de effecten van het ingezette beleid zichtbaar.

Het college brengt een tweejaarlijks verslag uit aan de Raad over haar gevoerde Jeugdbeleid volgens de pijlers zoals opgenomen in deze kadernotitie Integraal Jeugdbeleid. Het rapport 'Kinderen in Tel' wordt daarbij betrokken. Resultaten van activiteiten en projecten worden waar mogelijk gekwantificeerd om op basis daarvan jaarlijks ontwikkelingen en trends vast te stellen en waar nodig beleidswijzigingen in te zetten. In het uitvoeringsprogramma *Jeugd Doet Mee* wordt per project/maatregel bekeken hoe het project of de maatregel gemonitord en/of geëvalueerd gaat worden. In 2012 worden nieuwe prestatie-indicatoren benoemd voor de periode 2013-2014.

6. Organistiestructuur en communicatie

In bijlage 1 vindt u een organisatiestructuur met daarbij de communicatielijnen. Er wordt voorgesteld om middels deze organisatiestructuur te gaan werken. Dit schema geeft dus niet weer hoe de overleggen nu lopen, maar geeft een overlegstructuur weer die wenselijk is. De communicatie loopt volgens de lijnen die aangeven zijn in het schema. Het is belangrijk om een goede overlegstructuur te hebben waarbij zowel bestuurlijke als ambtelijke informatie uitwisseling noodzakelijk is. Bij het DAL overleg Jeugd(zorg), de Stuurgroep Jeugd, REA, RMC overleg en het Experiment geïntegreerde kindvoorzieningen is bestuurlijke vertegenwoordiging gewenst.

7. Tijdspad

Het aanbieden van de nota aan de Raad voor vaststelling zal in september 2010 zijn, waarna gewerkt kan worden – indien vastgesteld – aan het uitvoeringsprogramma. In 2012 zal een evaluatie plaatsvinden van de uitvoeringsprogramma's waarna nieuwe prestatie-indicatoren zullen worden opgesteld voor de periode 2013-2014. In 2014 zullen de uitvoeringsprogramma's wederom geëvalueerd worden en zal er ook gekeken worden naar de resultaten van het gevoerde Jeugdbeleid zoals is gedaan in de periode 2010-2014.

Bijlage 1: Afkortingenlijst

AMK	Algemeen Meldpunt Kindermishandeling
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BSO	Buitenschoolse Opvang
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DEAL	Delfzijl Appingedam Eemsum Loppersum
DAL	Delfzijl Appingedam Loppersum
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LVG	Licht verstandelijk gehandicapt
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
Oggz	Openbare geestelijke gezondheidszorg
Po	Primair onderwijs
REC	Regionale Expertisecentra
RMC	Regionale Meld- en coördinatiefunctie
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VMBO	Vorbereiden Middelbaar Beroepsonderwijs
VO	Voortgezet Onderwijs
VVE	Voor- en Vroegschoolse educatie
Wajong	Wet Werk en Arbeidsondersteuning Jonggehandicapten
Wec	Wet op de expertisecentra
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WK	Wet op de Kinderopvang
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WWB	Wet Werk en Bijstand
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
ZAT	Zorgadviesteam

Bijlage 2: Bronnenlijst

1. Groninger Gemeente Monitor Delfzijl, door: CMO Groningen, 2009.
2. Centrum voor Jeugd en Gezin DAL visie, door: DAL gemeenten, 2009.
3. Presentatie Passend Onderwijs op werkconferentie Jeugd en Onderwijs, door: Paul Lowik en Jan Houwing, mei 2010.
4. Aanpak alcohol en jongeren 2009-2012, door: gemeente Appingedam, 2010.
5. De kracht van de brug, door: Nathali Brinkhuis, datum onbekend.
6. Plusvoorziening RMC regio 2 plan van aanpak, door: RMC regio 2, 2010.
7. Niet buitenboord, maar binnenboord, provincie Groningen, datum onbekend.
8. RMC+ in de provincie Groningen en Noord- en Midden Drenthe, door:
9. Startnotitie Integrale Veiligheid & Lokaal Integraal Veiligheidsprogramma, door: gemeente Delfzijl, november 2009.
10. Startnotitie Integraal Jeugdbeleid, door: gemeente Delfzijl, juni 2009.
11. Problematische jeugdgroepen politieregio Groningen, door: regiopolitie Groningen, oktober 2009.
12. Jongeren en inspraak, door: Nationale Jeugdraad Panel, november 2009.
13. De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten, Verwey Jonker Instituut en Stichting Alexander, 2010.
14. Coalitieakkoord 'Vijf voor vier 2010 - 2014', coalitiepartijen Delfzijl.
15. Eemsdelta Pact, DEAL gemeenten, 15 september 2009.
16. Uitvoeringsprogramma armoedebeleid gemeente Delfzijl, november 2009.
17. Aanval op de schooluitval, Ministerie OCW, 2006.
18. Rapport Kinderen in tel, Verwey Jonker Instituut, 2010.
19. Notitie 'Invoering speelruimtebeleid,' gemeente Delfzijl
20. Nota 'Integraal veiligheidsbeleid,' gemeente Delfzijl, 2010.
21. Jeugd- en Onderwijsmonitor 2009 provincie Groningen, CMO Groningen, juli 2010.

Bijlage 3: Schema Organisatiestructuur

